

SZEMLE

LUIGI LONGO:

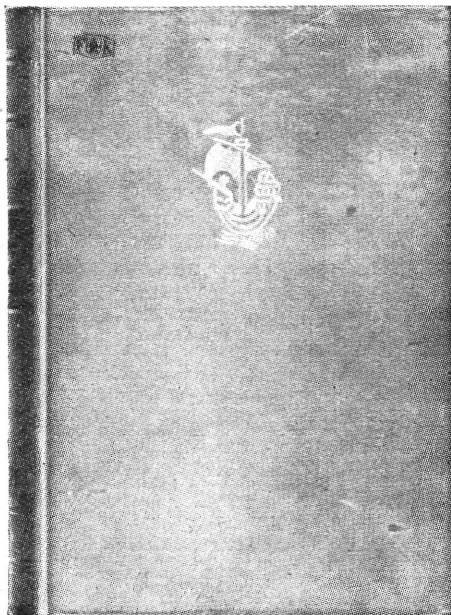
A NEMZETKÖZI BRIGÁDOK SPANYOLORSZÁGBAN

(Le brigate internazionali in Spagna)

Editori Riuniti, Róma, 1956.

A nemzetközi brigádok spanyolországi szerepléséről, a proletár szolidaritás e nagyszerű példájáról a „*Le brigate internazionali in Spagna*” című kiadvány megjelenése előtt nem volt egy valóban dokumentumok alapján íródott, összefoglaló mű, amely hű képet adott volna a „soknyelvű, de egyszívű” brigádok megszervezéséről, kiképzéséről és harcáról. A fenti című könyv megjelenése előtt nem voltak kimutatva azok az akadályok, amelyek gátolták a nemzetközi brigádokat abban, hogy teljesíthessék kitűzött feladatukat: megállítani a népek életét és szabadságát fenyegető fasizmus világhatalomra való törekvését. De nem volt kellő mértékben, adatokkal kimutatva az sem, hogy milyen erők egyesültek a spanyol nép szabadságharcának leverésére, s milyen aljas szerepük volt az imperialista nagyhatalmak vezetőinek a spanyol szabadságharc verébefojtásában.

A mű írója, Luigi Longo, a nemzetközi brigádok vezérkarában dolgozott, mint a szervezési és politikai ügyek felelőse. A szerző már

1939-ben lefektette művének francia nyelvű vázlatát. Ehhez felhasználta a brigádok vezérkarának adatait, az egyes csoportok naplóit, személyes megfigyelései alapján készített feljegyzéseit, fényképeket és a vezérkari térképen lerögzített hadászati vázlatokat.

A második világháború kitörése azonban megakadályozta a mű megjelenését.

Luigi Longot a francia rendőrség kiadta Mussolini hatóságainak, akik börtönbe vetették és ott is tartották egészen az angol—amerikai csapatok partraszállásáig. Longo elvtárs csak évek múltán, hosszas keresés után jutott hozzá a francia földön maradt kézírata egy példányához.

Az imperialista nagyhatalmakkal szembenálló német—olasz fasizmus az Ibériai félszigeten akarta kiépíteni az Európa, Afrika és Ázsia meghódítását célzó hadjáratához szükséges hídfőit és utánpótlási hadállásait. Ebben teljes erejükkel, készségesen támogatták őket a spanyol feudalisták, a reakciós tábornokok és a katolikus egyház, melynek mind az iparban, mind a mezőgazdaságban döntő fontosságú érdekeltségei voltak. Ezek véglegesen fel akarták számolni mindazokat az eredményeket, melyeket a munkásság és a parasztság az előző évek súlyos bérharcaiban, nagy áldozatokkal csikartak ki maguknak.

*

A szerző könyvének előszavában áttekintést ad a fasiszta lázadást megelőző idők eseményeiről: a monarchia éveiről, Primo de Rivera tábornok diktatúrájáról, az ország gazdasági erőinek és a földbirtokviszonyok állapotjáról, valamint a politikai pártok tevékenységéről, továbbá a munkásság pártjainak és szervezeteinek harcáról a polgári szabadságjogok kivívásáért és megvédéséért folytatott elkeseredett harcokról, a Spanyol Kommunista Párt világos programjáról, mely céltudatosan szervezte a tömegeket és adott gyakorlati útmutatást az erők összefogásához.

A következő fejezetekben Luigi Longo bő forrásanyag alapján életűen mutatja be a spanyol nép hősiess, önfeláldozó harcát: a szervezetlen csoportok elszánt rohamait az áruló tábornokok tüzelőállásai ellen Madridban és Barcelónában, az első hetek és hónapok kemény csatáit, valamint az ország ügyeinek intézésében megmutatkozó, erényekben és hibákban oly gazdag eseményeit.

A világ munkássága a Spanyolországból érkező hírek hallatára tiltakozását fejezte ki a támadók felé, ugyanakkor teljes szolidaritásáról biztosította a spanyol népet. A harckész önkéntesek ezrével indultak el, hogy életükkel és vérével segítsék a törvényes spanyol kormányt a demokratikus rend védelmében. Francia, belga, olasz, magyar, német, lengyel stb. munkások — köztük haladó szellemű polgárok is — ezrei otthagynva mindent, indultak a Pireneusok meredek hegyein átkelve a spanyol földre, Albacete városkába, az első nemzetközi brigádok gyűjtőhelyére, ahol úgyszólván a semmiből teremtették elő az egyre töme-

gével érkező internacionalisták részére a szállást, az élelmet, az orvosságot és a fegyvereket. Éjjel-nappal folyt a szervező munka. Rövid idő alatt összeállították a törzseket, az első zászlóaljokat és a segédcsapatokat.

A legkülönbözőbb országokból érkezett és többféle pártállású önkénteseket rendszeres politikai oktatásban részesítették és állandóan tájékoztatták őket a harcok állásáról.

Amikor az afrikai mórokkal megerősített fasiszta csapatok megközelítették az ország fővárosát, Madridot, a „Pasionária” kiadta jelszavát: „Jobb lábon állva meghalni, mint térdre kényszeredetten élni.” A legendás hírű magyar Zalka Máté parancsnoksága alatt érkeztek meg a nemzetközi brigádok Madrid alá. Itt hangzott el a „no pasarán”, mely azóta világszerte ismertté lett. A hosszú és véres harcokról, a lakosság haláltmegvető bátorságáról és kitartásáról, a fasiszták visszaveréséről ad híű képet Luigi Longo ebben a fejezetben. A szerző a következő fejezetben a Ciudad Universitaria épületeiben és kertjeiben lefolyt állóharcot írja le.

A fasiszták, látva, hogy nem bírják Madridot elfoglalni, új fronton támadnak. De mindhiába. A lassan kifejlődő spanyol hadseregnek és a hozzájuk beosztott nemzetközi brigádoknak sikerül a vonalakat megtartani.

A német Junkers és az olasz Caproni gépekkel végrehajtott bombatámadások következtében sok madridi lakos vesztette életét, sok ház dőlt romba.

A nemzetközi brigádok és a spanyol nép közötti testvéri barátság, amely a közös védelmi munkában, a közös harcban alakult ki, mindvégig megmaradt. A szerző művének több fejezetében ír erről a proletár szolidaritásból fakadó barátságról.

A nemzetközi brigádok hősiiesen harcoltak Teruelben és Lopera mellett is: hősi helytállásuk eredményeként megállították a fasiszta támadásokat.

A frontok viszonylagos kialakulásával és megszilárdulásával lehetővé vált, hogy jól átgondolt haditervet dolgozzanak ki: sikerült felszámolni a kapkodásokat és a rögtönzéseket, megvetették az alapját egy rendes hadseregnek, gondoskodtak hadianyag utánpótlásról, biztosították a harcosok és a lakosság élelmezését.

Nagy gondot okoztak az Aragon provinciában eluralkodott túlkapások és más meggondolatlanságok: mint pl. a nyolc órai munkaidő bevezetése a lövészárkokban, vagy a parasztok földjének azonnali kollektivizálása. Ezek a valóságban ellenségekké tették azokat a néprétegeket, akiknek támogatása nélkül háborút viselni nem lehetett. Ezek ellen és a hátrahagyott és befurakodott diverzánsok ellen komoly harcokat vívtak.

A szerző művének VIII—IX. fejezetében feléledő támadásokról és ellentámadásokról ír. Ezekben a harcokban a nemzetközi brigádok kötelékei véres fejjel verték vissza a fasisztákat, miközben sok veszteséget

szenvedtek saját soraikban is. A fasiszták által vezetett offenzíva kudarcba fulladt.

Ebben az időben állt elő az egészségügyi szolgálat jobb megszervezésének égető szükségessége is: a sebesültek és a betegek ezreit kellett az életnek megmenteni. A sebesültek és a betegek segélykiáltásaira orvosok, gyógyszerészek és ápolók jöttek a legkülönbözőbb európai és amerikai országokból, akik a bábéli nyelvzavarban is tudásuk legjavát nyújtották a rászoruló harcosoknak és a spanyol népnek. Rövid idő alatt példás módon megszervezték a betegek és a sebesültek kezelését és ellátását.

Norman Bethune kanadai orvos az első vonalban is bevezette a véradoi szolgálatot. A brigádok egészségügyi személyzete a legmesszebbmenően adta tanújelét a Vöröskereszt emberbaráti jellegének. Testvéri harmóniában dolgozott egymás mellett fehér- és feketebőrű, kommunista és igazhívő katolikus, orvos és ápolónő. A nemzetközi brigádokat támogató mozgalmak által gyűjtött orvosi műszerek, gyógyszerek és más egészségügyi eszközök, élelmiszer, dohány és más adományok a legigazságosabb módon lettek szétosztva a harcosok és a rászoruló polgári lakosság között. A közösségi összetartást mutatja az is, hogy a brigádok harcosai lemondtak napi zsoldjuk jelentős részéről, amelyet a spanyol gyerekek élelmezésének feljavítására használtak fel. A nemzetközi brigádok harcosai a környék parasztjainak a mezőgazdasági munkában is segítettek.

A szerző könyvének X. fejezetében összegezi a tapasztalatokat és az előre látható feladatok megoldásának lehetőségeit.

A harcok során számos olyan hiányosság és mulasztás látott napvilágot, amelyek sok-sok kellemetlenséget okoztak a vezetésnek, de a harcosoknak is. A katonai vezetők minden politikai erőt mozgósítva magyarázták meg a brigádok tagjainak, hogy a harcok során miért kell támadni, vagy esetenként miért kell kitarítani a védelemben.

Pihenők százait használták fel a politikai munkások és a parancsnokok arra, hogy a harcosok tudatát erősítsék, ismereteiket fejlesszék annak érdekében, hogy a legváltásosabb helyzetekben is meg tudják állni helyüket.

A harcosok nevelését, tájékoztatását szolgálta a harctéri sajtószolgálat is, amely nyíltan és őszintén számolt be a napi eseményekről.

A szerző művében foglalkozik a nemzetközi brigádok fegyelmi helyzetével is, őszintén feltárja az e téren megmutatkozó hiányosságokat. A nemzetközi brigádok parancsnokai a fegyelem megteremtését és megtartását döntő kérdésnek tartották, annak érdekében semmi fáradságot, áldozatot nem sajnáltak. Nagy gondot okozott nekik a felesleges hősködések megfékezése. A harcosokat nem egyszer kényszeríteni kellett arra, hogy megfelelő mélységű és erősségű lövészárkokat és védelmi állásokat ássanak, hogy azokból „minél kisebb veszteséggel minél nagyobb veszteséget tudjanak okozni az ellenségnek”.

A harcok menete és egyre nagyobb mértékben való kifejlődése szükségessé tette a Spanyol Néphadsereg és a nemzetközi brigádok egyesítését. A megegyezés létre is jött. A brigádok harci és politikai tapasztalatai, parancsnoki kádereinek fejlettsége növelte a néphadsereg ütközési képességét. A brigádok a hadsereg egyes csapattestei közé lettek besorozva. A vezetők minden intézkedésnél tekintettel voltak az egyes csapatok hagyományaira és a megalakulásukkal kifejtett bizonyos sajátos és helyi jellegűségeikre. A hadsereg vezetői mindent elkövettek annak érdekében, hogy a nemzetközi brigádok harcosai a spanyol hadsereg harcosaival valóban testvéri viszonyban éljenek egymással.

A Nemzetközi Brigádok Politikai Főbiztosságának központi lapja, a „Le Volontaire de la Liberté” (A Szabadság Önkéntese) — amelyet előbb spanyol, francia, angol, német, olasz és lengyel nyelven adtak ki, később más nyelven is megjelent —, kitűnő szolgálatot tett az első vonalakban harcoló katonák felvilágosításában. Ez a lap aggodalommal töltötte el a fasiszta hadvezetőséget.

A szerző művében behatóan foglalkozik a politikai pártokkal is. Részletesen elemzi az egyes politikai pártok és szervezetek között folyó harcot.

Az ötödik hadoszlop, a Gestapo és az Ovara, igyekezett beépíteni embereit a brigádokba és a hadsereg soraiba. A beépített ügynökeik segítségével próbálták a nemzeti és politikai különbségeket felszítani és ezáltal akadályozni a hadsereg erejének megszilárdulását. Kemény harc folyt a gyávák és rémhírterjesztők ellen is, akiknek szabotázs tevékenysége arra irányult, hogy bomlassza a hadsereget, akadályozza a termelő munkát.

Nagyon kényes kérdés volt — amelynek megoldása elé szinte áthidalhatatlan akadályok merültek fel — a nemzetközi brigádok tagjai lelki egyensúlyának problémája. A brigádok tagjai, akik elhagyták országukat, családjukat nem látogathatták, sőt legtöbbje még csak levelezni sem tudott hozzátartozóival. Sok nehézséggel ütközött az elesett bajtársak szülőit levélben értesíteni a szomorú esetről. A súlyosan megsebesült, rokkanttá vált harcosoknak a spanyol kormány megadott mindent, amit megadhatott, de nem tudta pótolni a családi otthonokat; a megélhetést biztosító munkát is csak kivételes esetekben.

A bajok orvoslására az olasz szocialisták vezetőinek azon lépése, hogy az angol Munkáspárt kongresszusát felkeresik és segítségüket kérik, süket fülekre talált.

A XI. fejezet Mussolini ábrándjaival foglalkozik. Ez a „nagy hadvezér” könnyű sétának és biztos győzelemnek képzelte „önkéntesei”-nek expedícióját. A fasiszta légiókat fellengős ígéretekkel küldte harcba, felszerelve őket mindazokkal a fegyverekkel, amiket a fasiszta Olaszország csak adni tudott. Az első harcokcsik már március 10-én ágyúzták a Garibaldi-brigád sorait a Torija-i országot keresztezése tájékán, ezzel megkezdődött a nagy Guadalajara-i csata. A napokig tartó harcokban kitűnt a garibaldisták erkölcsi fölénye. Itt került bevetésre az „új fegy-

ver”, a hangszóró. Olasz elvtársak beszéltek a kalábriai szegényparasztok fiaihoz, felszólították őket, hogy ne harcoljanak a saját érdekeik és véreik ellen.

A XII. fejezetben mutatja be a szerző a Spanyol Néphadsereg és a nemzetközi brigádok nagy ellentámadását, mely futásra kényszerítette a dölyfös feketeingeseket, Mussolini „önkéntesei”, akik közül sokezen azt hitték, hogy mint a civilizáció megmentői mennek harcba a vörösök ellen, a néphadsereg kemény csapásai alatt és a hangszórókon keresztül hallottakból rájöttek a számukra oly kiábrándító valóságra. Az eredmény világszerte ismeretes lett. Az olasz fasizmus tekintélye nagyot zuhant. A menekülő, fegyvereiket eldobó feketeingeseket megállítani és valahogy rendbeszedni hatalmas feladatot jelentett a fasiszta hadsereg vezetősége számára.

A nemzetközi brigádokban, de különösen az olasz önkéntesek között óriási volt a lelkesedés. A hosszú hónapok szenvedései és a sok elesett elvtárs áldozata im nem volt hiábavaló. Büszkeséggel állapítja meg a szerző, hogy a garibaldisták lemosták azt a szégyenfoltot, mellyel a fasizmus bemocskolta az olaszok jó nevét. Az olasz nép immár kivívta magának a világ megbecsülését és tiszteletét.

A Guadalajara-i harcok után a spanyol hadsereg és a nemzetközi brigádok — az első idők kezdeti hibáit kijavítva, a már megerősödött fegyelem és szervezetség magasabb fokán — sikeresebben állották a fasiszták támadásait.

A frontok lövészárkaiban az élet nem volt könnyű, de minden nehézséget legyűrve gondoskodtak a katonák jobb ellátásáról és szórakoztatásáról. Ennek érdekében a parancsnokok minden lehetőséget felhasználtak. A katonapolitikai nevelőmunka mellett nagyobb szerepet juttattak a kultúr munkának. A harcosok között akadtak zenészek, szavalók, bűvészek és ahol csak mód adódott, színjátszó csoportok is bemutatták tudásukat a hálás közönségnek. Rendezvényeikre meghívták a környék lakosságát is. A lakosság gondjaiból az önkéntesek részt kértek maguknak. Iskolák, óvodák és más intézmények felett védnökséget vállaltak és saját kezük munkájával segítették a gyerekek, betegek és öregek életét kellemesebbé tenni. Mindezzel tanújelét adták annak, hogy milyen nagy különbség van a régi feudalisták uralma és az új, demokratikus Spanyolország között.

Ebben az időben vált még ismeretesebbé az az aknamunka, amelyet az ellenség által hátrahagyott és a hadseregbe, valamint a nemzetközi brigádokba befurakodott kártevők az anarchista-szindikalista szervezeteket, reformistákat felhasználva végeztek a hadsereg és a kormányzat erejének bomlasztására.

Május 3-án nyílt lázadás robbant ki Barcelónában az ötödik hadoszlop, a FOUM és néhány szélsőséges anarchista szervezet vezetésével. A zendülést ugyan hamar leverték, de intő példa volt, és sürgetőleg hatott a lappangó kormányválság megoldására. Caballero lemondott, át-

adta helyét Negrin kormányának, aki általános bizalomnak örvendett, és így remény volt a harc további folytatásához is.

Közben a fasiszták Bilbao ellen indítanak támadást. A köztársasági hadsereg és a nemzetközi brigádok felmentő kísérlete csak féleredménynyel jár. A frontokon állóharc fejlődött ki.

A következő, XIV. fejezet a világtörténelem egyik legnagyobb szégyenéről szól. A „beavatkozás álarca alatt” című részben írja le a szerző azt az aljas árulást, amit az imperialista országok kormányai, élükön a „szocialista” Blum-kormány, az angol Munkáspárt és a II-ik Internacionálé vezetői követtek el a megtámadott spanyol nép ellen.

A Kommunista Internacionálé a világ munkásságát és azok vezetőit egységes harcra szólította fel. Litvinov a Nemzetek Ligájának ülésein javaslatokat tett a fasiszmus megfékezésére. Ezen az üléseken hamis politikai érvekkel, semlegességi határozatot hoztak. Ez a látszatsemlegesség módot adott arra, hogy a német és olasz fasiszták nyugodtan vihesse- senek be katonákat és ágyúkat Spanyolországba, és arra, hogy Franciaország felől a határok még a Spanyolországba irányított gyógyszerek számára is zárva maradjanak.

A szerző leírja a világ munkásszervezetei vezetőinek találkozásait, melyeken személyesen is részt vett. Ezek a találkozások az angol szocialista és munkáspárti vezetők makacs elzártsága miatt nem jutottak tovább általános szimpátia-nyilatkozatoknál. A spanyol nép magára lett hagyva. Most, a második világháború után láttuk teljes mértékben, hogy hány millió emberéletbe került a megjátszott kétszínűség.

A XV. fejezetben a nemzetközi brigádok hatalmas támadásaival foglalkozik a szerző. Az újonnan kiképzett Spanyol Néphadsereg a nemzetközi brigádokkal szorosan együttműködve indította meg támadását Madrid ostromlói ellen. A támadás sikerét a Brunete-i győzelem néven ismeri a történelem.

Ugyanebben a fejezetben ismerteti és méltatja Luigi Longo azt az emberfeletti és hőies munkát, melyet a brigádok egészségügyi személyzete végzett a legnagyobb tűzben. A sebesültvívők, orvosok és ápolónők között minden nemzet képviselve volt és igen nehéz lenne érdemeikről egy rangsort megállapítani. A világ minden sarkából jöttek politikai meggyőződésből és szívük parancsára segíteni a spanyol nép harcát az emberiség létezését fenyegető fasiszmussal szemben. Munkájuk jutalma a katonák és a polgári lakosság hálája volt.

A fasiszták ebben az időben fejtették ki még nagyobb mértékben a kíméletlen légi bombázásokat. Világszerte felháborodást keltett az a kegyetlen és esztelen bombázás, mellyel elpusztították például a mélyen katolikus érzésű baszk nép szentélyét, Guernica városkát, és más városok lakónegyedeit. A megfélemlítés, a fasiszmus ezen kedvenc fegyvere, itt járta ki első iskoláját. Angol és francia városok lakói azóta már tudják, hogy milyen aljas volt kormányaik „semleges” politikája.

Luigi Longo könyve megírásával nem kívánt egy irodalmi-tudományos művet alkotni. Csupán a Brunete környékén győzedelmesen befeje-

zett harcok idejéig (1937. július vége) bekövetkezett eseményeket, a nemzetközi brigádok fejlődését, valamint az ország politikai-katonai viszonyainak rövid ismertetését tűzte ki feladatul. Ám ez a magát szerénynek mondó mű egy valóságos tankönyvnek bizonyul, mely komoly kútforrást nyújt mindazoknak, akik az 1917 novemberében megnyílt korszak történetének ezen dicső szakaszát kívánják megismerni.

Luigi Longo olasz és a könyve is olaszokkal foglalkozik a legtöbbit. Kéri is, hogy ne vegyék zokon tőle más országok önkéntesei, amiért nem méltatja őket olyan részletesen, mint azt kiérdemelték.

Ez a könyv — amely hű képet ad arról, hogy milyen ádáz harcot vívott a spanyol nép és a nemzetközi brigádok a fasizmussal és annak nyílt és álcázott szekértolói ellen — még évtizedek múlva is tanulságos olvasmánya lesz az emberiségnek. Úgy vélem, ezt a művet igen ajánlatos lenne kiadni magyar nyelven is, mert hisz a nemzetközi brigádok sorában ott harcoltak magyar internacionalisták is.

Margitta Henrik